

ਸੰਘਰਸ਼

ਸੰਘਰਸ਼ ਸਰਜੀਉ ਸ਼੍ਰਿਸਟੀ ਦਾ ਅਨਿਖੜਵਾਂ ਅੰਗ ਹੈ ਸਰਜੀਉ ਜਗਤ ਵਿੱਚ ਸੰਘਰਸ਼ ਦਾ ਆਰੰਭ ਮਾਤ-ਗਰਭ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਚਰਨ ਤੋਂ ਹੀ ਆਰੰਭ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ । ਨਿਰਜੀਉ ਜਗਤ ਆਪਣੀ ਹੋਂਦ ਦੇ ਅਹਿਸਾਸ ਤੋਂ ਅਨਜਾਣ ਹੈ ।

ਸਰਜੀਉ ਜਗਤ ਦੇ ਬਿਆਲੀਸ ਲੱਖ ਜੀਅ ਜਲ ਅੰਦਰ ਅਤੇ ਇਤਨੇ ਹੀ ਜਲ ਦੇ ਬਾਹਰ ਆਪਣੀ ਹੋਂਦ ਨੂੰ ਬਚਾ ਕੇ ਰੱਖਣ ਲਈ ਦਿਨ ਰਾਤ ਸੰਘਰਸ਼ਰਤ ਹਨ । ਦਰਖਤ ਬੀਜ ਰੂਪ ਤੇ ਹੀ ਪਰਗਟ ਹੋਣ ਸਾਰ ਆਪਣੇ ਹਿੱਸੇ ਦਾ ਪਾਣੀ ਤੇ ਖੁਰਾਕ ਧਰਤੀ ਪਾਸੋਂ ਹਾਸਿਲ ਕਰ ਲਈ ਸੰਘਰਸ਼ ਆਰੰਭ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ । ਕੋਮਲ ਜਿਹੇ ਦਿਸਣ ਵਾਲੇ ਬਿਰਛ-ਜਗਤ ਦੀਆਂ ਜੜਾਂ ਆਪਣੇ ਹਿੱਸੇ ਦਾ ਪਾਣੀ ਧਰਤੀ ਪਾਸੋਂ ਪਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਆਪਣੇ ਤੋਂ ਕਈ ਗੁਣਾ ਸਖਤ ਪੱਥਰਾਂ ਤੇ ਚਟਨਾਂ ਦਾ ਕਾਲਜਾਂ ਵਿੰਨ ਕੇ ਪਾਣੀ ਤੱਕ ਜਾਂ ਅੱਪੜਦੀਆਂ ਹਨ । ਪਸ਼ੂ ਜਗਤ ਜੰਗਲਾਂ ਦੇ ਭੀਖਣ ਉਝੜੇ ਹਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਵਜੂਦ ਨੂੰ ਬਚਾ ਕੇ ਰੱਖਣ ਲਈ ਅਤੇ ਅਹਾਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਦਿਨ ਰਾਤ “ਜੀਵਨ-ਸੰਘਰਸ਼” ਵਿੱਚ ਜੂਝ ਰਿਹਾ ਹੈ ।

ਮਨੁੱਖੀ ਜਗਤ ਨੇ ਆਪਣੇ ਸ਼ਰੀਰ ਪ੍ਰਾਣੀ ਜਗਤ ਨਾਲੋਂ “ਜੀਵਨ-ਸੰਘਰਸ਼” ਵਿਚ ਗਈ ਬਾਜੀਆਂ ਮਾਰੀਆਂ ਹਨ । ਮਨੁੱਖਤਾ ਦਾ ਇਤਹਾਸ ਸੰਘਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਇੱਕ ਅਕਥ ਅਮੁਕ ਗਾਥਾ ਹੈ ।

ਕਾਮ ਕ੍ਰੋਧ, ਲੋਭ, ਮੋਹ, ਹੰਕਾਰ ਵੇੜੇ ਮਨੁੱਖੀ ਜਗਤ ਨੇ ਇਹਨਾਂ ਪੰਚ ਰੋਗਾਂ ਤੋਂ ਗ੍ਰਸੇ ਮਨ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਲੋਗ “ਜ਼ਰ-ਜ਼ੋਰੂ-ਜ਼ਮੀਨ” ਲਈ ਬੇਹਿਸਾਬਾ ਖੂਨ ਖਰਾਬਾ ਕੀਤਾ ਹੈ । ਦੁਨੀਆਂ ਤੇ ਆਪਣਾ ਰਾਜ ਭਾਗ ਕਾਇਮ ਕਰਨ ਦੀ ਤਾਂਘ ਨੇ ਸਿਕੰਦਰ, ਨੀਪੋਲੀਅਨ, ਅਸ਼ੋਕਾ ਵਰਗੇ ਕਈਆਂ ਨੂੰ ਹਾਜ਼ਾਰਾਂ ਮੀਲਾਂ ਦੇ ਸਫਰ ਲਈ ਮਜ਼ਬੂਰ ਕੀਤਾ ਹੈ । ਵਿੱਡ ਦੀ ਭੂਖ ਦਾ ਮਾਰਿਆ ਪੰਛੀ ਜਗਤ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਮੀਲਾਂ ਤੱਕ ਉਡਾਰੀਆਂ ਮਾਰਦਾ, ਉਝੜੇ ਹਲਾਤਾਂ ਨੂੰ ਜਰਦਾ ਲਗਾਤਾਰ ਸੰਘਰਸ਼ਰਤ ਹੈ । ਮਾਇਆ ਵੇੜੇ ਮਨ ਦਾ ਬੱਧਾ ਮਨੁੱਖ “ਵਪਾਰ ਜਗਤ” ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਲੱਖਾਂ ਮੀਲਾਂ ਦੇ ਪੈਂਡੇ ਤੈਅ ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ।

“ਜੀਵਨ-ਸੰਘਰਸ਼” ਦੇ ਇਸ ਚੱਕਰ ਵਿੱਚ ਰੁਝੇ ਜਗਤ ਵਿੱਚ ਸਾਰੇ ਸੰਘਰਸ਼ਾਂ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਹੈ । ਆਪਣੇ ਵਜੂਦ ਦੀ ਰਾਖੀ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਉਦਰ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ।

ਸੁਆਰਥ ਅਤੇ ਬਸ ਸੁਆਰਥ, ਤੇ ਸੁਆਰਥ ਲਈ ਸੰਘਰਸ਼ ।

ਮਨੁੱਖੀ ਇਤਹਾਸ ਦੇ ਸੰਘਰਸ਼ ਮਈ ਪੰਨਿਆਂ ਤੇ ਅੱਜ ਤੋਂ ਲੱਗਭਗ ਪੰਜ ਸੌ ਵਰੇ ਪਹਿਲਾ “ਜੀਵਤ ਸੰਘਰਸ਼” ਨੂੰ ਨਵੀਆਂ ਰੋਸ਼ਨੀਆਂ ਬਖਸ਼ਣ ਵਾਲੀ ਇੱਕ ਦਿੱਬ ਇਲਾਹੀ ਜੋਤ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਪਰਗਟ ਹੋਈ ।

“ਸੰਘਰਸ਼” ਲਫਜ਼ ਨੂੰ ਮਿਲੀ ਨਿਰਮਲ ਨਰੋਈ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ।

ਸੰਘਰਸ਼ ਸੁਆਰਥ ਲਈ ਨਹੀਂ, ਸੰਘਰਸ਼ ਸਰਬੱਤ ਦੇ ਭਲੇ ਲਈ ।

ਪਿਆਰੇ ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਤਿਗੁਰ ਨਾਨਕ ਨੇ ਮਨੁੱਖਤਾ ਦੇ ਉਧਾਰ ਲਈ, ਕਲਿ ਤਾਰਨ ਨਮਿਤ, ਲੱਖਾਂ ਮੀਲਾਂ ਦੀ ਸੰਘਰਸ਼ ਮਈ ਯਾਤਰ ਕੀਤੀ ।

ਰੇਤ ਅੱਕ ਅਹਾਰ ਕਰਿ ਰੋੜਾ ਕੀ ਗੁਰ ਕਰੀ ਵਿਛਾਈ ॥

(ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ)

ਸਰਬਤ ਦੇ ਭਲੇ ਲਈ ਅਗਭਅ ਸਤਿਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਵਿਚ ਸੰਘਰਸ਼ ਤਵੀਆਂ, ਆਰਿਆਂ, ਚੋਰਖੜੀਆਂ, ਦੇਗਾਂ, ਜੰਗ ਦੇ ਸੈਦਾਦਾਂ ਤੋਂ ਤੁਰਦਾ ਤੁਰਦਾ ਹੁਣ ਆ ਪਹੁੰਚਿਆ ਹੈ ਆਧੁਨਿਕ ਯੁਗ ਦੀ “ਸਪੇਸ ਵਾਰ” ਤੱਕ ।

ਸਿਆਣੀਆਂ ਦੇ ਜਗਤ ਦਾ ਅਖਾਣ ਹੈ । “ਜਬ ਤੋਪ ਮੁਕਾਬਲ ਹੋ ਤੇ ਅਖਬਾਰ ਨਿਕਾਲੇ” ਸੰਘਰਸ਼ ਦੇ ਵੱਖ ਵੱਖ ਰੂਪਾਂ ਵਿੱਚ ਕਲਮ ਤੇ ਕਿਰਪਾਨਾਂ ਨਾਲ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਸੰਘਰਸ਼ ਕੰਪਿਊਟਰ ਤੇ ਕਲਾਸ਼ਨੀਕੋਵ ਤੱਕ ਜਾ ਅੱਕੜੇ ਹਨ । ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਭਾਈ ਰਣਧੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਰਚਿਤ ਜੋਤਿ-ਵਿਗਾਸ” ਮਹਾਂ ਕਾਵਿ ਦੇ ਪਰਿਚੈ ਵਿਚ ਡਾਕਟਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਲਿਖਦੇ ਹਨ । “ਮਾਤਾ ਸਾਹਿਬ ਕੌਰ ਦੇ ਆਲੇ ਭੋਲੇ ਲਾਡਾਂ ਵਿੱਚ ਚਮਲਾਏ ਬੱਚੇ ਬੱਚੀਆਂ ਅਸੀਂ ਕਲਮਾਂ ਤੇ ਕਿਰਪਾਨਾਂ ਨਾਲ ਖਰੂਦ ਭੀ ਬਥੇਰਾਂ ਕਰਦੇ.....।”

ਕਮਲਾਂ ਤੇ ਕਿਰਪਾਨਾਂ ਨਾਲ ਖਰੂਦ ਕਰਦੇ ਕਲਗੀਧਰ ਦੇ ਲਾਡਲਿਆਂ ਨੇ “ਕਲਾਸ਼ਨੀਕੋਵਾਂ ਦੇ ਕਲੋਲਾਂ ਨੇ ਵਿਸ਼ਵ ਇਤਹਾਸ ਵਿੱਚ “ਸਰਬੱਤ ਦੇ ਭਲੇ ਲਈ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਵਲੋਂ ਆਰੰਭੇ ਸੰਘਰਸ਼” ਨੂੰ ਨਵੀਂ ਪਛਾਣ ਦਿਵਾਈ ਹੈ ।

ਕਲਗੀਧਰ ਦੇ ਲਾਲਾਂ ਨੇ ਧਰਮਯੁੱਧ ਦੀ ਲੱਟ ਲੱਟ ਕਰਦੀ ਸ਼ਮਾ ਤੇ ਪਤੰਗੇ ਬਣਕੇ ਜੋ ਜੋਹਰ ਦਿਖਾਏ ਹਨ ਉਹਨਾਂ ਜੋਹਰਾਂ ਨੂੰ ਕਲਮ ਦੇ ਸੰਘਰਸ਼ ਨਾਲ ਅੱਗੇ ਤੋਰਨ ਦਾ ਜਤਨ ਕਰਦਾ ਗੁਰੂ ਕਾ ਇਕ ਪਿਆਰਾ ਲਾਲ “ਅਮਰਦੀਪ ਸਿੰਘ ਅਮਰ” ਕਲਮ ਦੇ ਸੰਘਰਸ਼ ਦਾ ਇਕ ਬੇਮਿਸਾਲ ਯੋਧਾ ਬਣ ਨਿਤਰਿਆ ਹੈ ।

ਉਸ ਦੇ ਲਿਖੇ ਲੇਖਾਂ, ਕਵਿਤਾਵਾਂ, ਕਹਾਣੀਆਂ ਨੇ ਸਿੱਖ ਜਗਤ ਨੂੰ ਝੰਡੋੜਿਆ ਹੈ । “ਤੇ ਦੀਵਾ ਜਗਦਾ ਰਹੇਗਾ....।” ਦੀ ਬੇਮਿਸਾਲ ਸਫਲਤਾ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਸ ਦਾ ਇਹ ਦੂਸਰਾ ਨਾਵਲ “ਖੇਤ ਜੁ ਮਾਡਿਓ ਸੂਰਮਾ” ਸੰਗਤਾਂ ਦੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਹੈ । ਇਹ ਨਾਵਲ ਗੁਲਾਮੀ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰ ਚੁੱਕੇ ਖੱਸੀ ਮਾਨਸਿਕਤਾ ਵਾਲੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਸਮਝ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਆਉਣਾ, ਨਾਂ ਹੀ ਅਜਿਹੇ ਲੋਕ ਉਸ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਪੜ੍ਹ ਹੀ ਸਕਦੇ ਸਨ । ਅਜਿਹੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਨਾਵਲ ਮੁਫਤ ਭੇਟ ਕਰਨ ਦਾ ਵੀ ਕੋਈ ਫਾਇਦਾ ਨਹੀਂ । ਇਹ ਨਾਵਲ ਉਹਨਾਂ ਲਈ ਹੈ ਜੋ “ਸੁਆਰਥ ਦੇ ਸੰਘਰਸ਼” ਨੂੰ ਤਿਆਗ ਕੇ “ਸਰਬਤ ਦਾ ਭਲੇ ਦਾ ਸੰਘਰਸ਼” ਲਈ ਕਲਗੀਧਰ ਦੇ ਮਾਰਗ ਤੇ ਆਪਣਾ ਦੇਹ ਰੂਪੀ ਠੀਕਰਾ ਭੰਨਣਾ ਲੋਚਦੇ ਹਨ ।

“ਅਮਰ” ਦੇ ਕੋਮਲ ਨਿਰਮਲ ਮਨ ਵਾਂਗ ਉਸਦੇ ਹੱਥਲੇ ਨਾਵਲ ਦਾ ਨਾਇਕ ਇਕ ਕੋਮਲ ਦਿਲ, ਨਿਰਮਲ, ਨਾਮ ਅਭਿਆਸੀ, ਸੱਤਪੁਰਸ਼ ਹੈ । ਭਾਵੇਂ ਕੀ ਅਮਰ ਦੇ ਮਨ ਦੀ ਉਡਾਰੀ ਕਲਪਨਾ ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਪਾਤਰਾਂ ਦੁਆਲੇ ਸਮੂਚੇ ਨਾਵਲ ਦਾ ਚਿੱਤਰਣ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਲੇਕਿਨ ਫਿਰ ਵੀ ਇੰਝ ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਕੀ ਹੱਥਲੇ ਨਾਵਲ ਦੇ ਪਾਤਰ ਜਿਵੇਂ ਹੁਣੇ-ਹੁਣੇ ਕੁੱਝ ਪਲ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਆਸਾਂ ਸਾਰਿਆ ਨੇ ਆਪਣੇ ਸਾਹਮਣੇ ਕਲੋਲਾਂ ਖੇਡਾਂ ਕਰਦੇ ਦੇਖੇ ਹੋਣ ।

“ਅਮਰ” ਨੂੰ ਉਸਦੇ ਸੁਨਹਿਰੀ ਭਵਿੱਖ ਦੀਆਂ ਸੁਭਕਾਮਨਾਵਾਂ ਤੇ ਅਸੀਸਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਪਾਠਕਾਂ ਦੇ ਹੱਥ “ਖੇਤ ਜੁ ਮਾਡਿਓ ਸੂਰਮਾ” ਪੇਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੋਇਆ ।

ਦਿੱਲੀ ਤਖਤ ਪਰ ਬਹੇਗੀ ਆਪ ਗੁਰੂ ਕੀ ਫੌਜ ।
ਛੱਤਰ ਝੁਲੇਂਗੇ ਸੀਸ ਪਰ ਖੂਬ ਕਰੇਂਗੇ ਮੌਜ ।
ਰਾਜ ਕਰੇਗਾ ਖਾਲਸਾ ਆਕੀ ਰਹੇ ਨਾ ਕੋਇ ।
ਖਵਾਰ ਹੋਇ ਸਬ ਮਿਲੇਂਗੇ ਬਚੇ ਸ਼ਰਨ ਜੋ ਹੋਇ ॥

ਦਾਸਰਾ
ਰਤਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਇੰਦੌਰ